

ПЛЕБСОЛОГІЧНИЙ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ ЗА УЧАСТІ НАЦІЇ

Стаття присвячена тематиці плебсологічного філософсько-правового виміру державотворчих процесів за участі нації. Сформульоване визначення державотворчих процесів за участі нації, висвітлені їх завдання, види, особливості. Систематизовані у три групи істинні ознаки, що зосереджують в собі рівень наповнення титульної нації необхідною кількістю тієї субстанційно-плебсологічної сили, яка спроможна генерувати процес створення національної держави.

Ключові слова: плебсологічний філософсько-правовий вимір, процеси державотворення за участі нації, національна держава.

Шевченко А. А. Плебсологическое философско-правовое измерение процессов с участием нации

Статья посвящена тематике плебсологического философско-правового измерения процессов государственного строительства с участием нации. Сформулировано определение процесса государственного строительства с участием нации, освещены его задания, виды, особенности. Систематизированы в три группы истинные признаки, которые содержат в себе уровень наполнения титульной нации необходимым количеством той субстанционно-плебсологической силой, которая может генерировать процесс создания национального государства.

© ШЕВЧЕНКО Олександр Оксентійович – доктор юридичних наук, професор кафедри історії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ключевые слова: плебсологическое философско-правовое измерение, процессы государственного строительства с участием нации, национальное государство.

Shevchenko Oleksandr. The plebsological philosophically-legal dimension of state building with the nation participation

The article is dedicated to the plebsological philosophical and legal dimension of state building with participation of the nation. The author provides with the definition of the process state building with the nation participation, the definition of the nation nihilist nation, highlighted its types and particular qualities. True features which contain the level of filling of the fitle nation by the necessary quantity of substantially-plebsological power that can generate the process of national state creation creation of the national state are classified into three groups.

Key words: *the plebsological philosophical and legal dimension; processes of state building with participation of the nation; the national state.*

Питання плебсологічного філософсько-правового виміру феномену державотворчих процесів за участі нації (лат. *natio* – плем'я, народ), а особливо титульної (лат. *titulus* – основа назви) є достатньо актуальним, тобто відповідає найважливішим потребам сучасного національного державного будівництва в Україні. Водночас, проблема плебсологічної філософсько-правової оцінки означеного предмету пізнання являє собою модерний світоглядний напрям, сутністю дослідження якого і постав правовий субстрат відносин людини й держави. І це при тому, що на сучасному етапі національного державного будівництва в Україні і не тільки у контексті відповідного предмету плебсологія має суттєве філософсько-правове значення. Адже систематизована сукупність філософсько-правових знань зі сфери плебсології дієво, комплексно і творчо збагачує світогляд людини щодо її правових і не правових відносин з державою.

Очевидно, що як новітній імператив суспільної свідомості плебсологія – це особлива філософсько-правова форма дослідження, на рівні логічних категорій, філософсько-правових понять та ідей і досить складних відносин, у тому числі й правовідносин, між особою, елітою, нацією та державою¹. У свою чергу, знання плебсології завжди направлені на реалізацію людиною функції пізнання зовнішньої соціально-правової дійсності. Звісно ж, що в даному разі передусім йдеться про плебсологічне філософсько-правове осмислення державотворчих процесів за участі нації.

Вагомий внесок у питання генезису плебсології здійснили правознавці М. І. Скригонюк², Н. А. Вангородська³, В. О. Корчинський⁴, Л. І. Чулінда⁵ та ін. Теоретико ж правові питання історичного значення нації у певній мірі вивчали О. В. Власюк⁶, Г. В. Касьянов⁷, О. П. Колісник⁸, В. С. Крисаченко⁹, В. Лісовий¹⁰, Г. І. Луцишин¹¹, О. Проценко¹², Ю. І. Римаренко¹³, О. М. Рудакевич¹⁴, М. Т. Степико¹⁵.

Тим не менше, предметом плебсології можливо вважати закономірності правового предикату людини (з її природними правами та обов'язками) і держави (з юридичною відповідальністю перед людиною за свою діяльність), а також мудрого простонароду у консонансі з прогресивною опозиційною елітою (з притаманним їм природно-правовим, державотворчим духом нації (народу)) і держави¹⁶. У предметі пізнання плебсології важливе місце посідає й питання історії предикату відносин людини й держави. Пріоритетного значення в алгоритмі предмету плебсології набуває визначення місця людини у правовій державі, а також у світовому класичному громадянському суспільстві. Водночас, вважаємо, що плебсологія є модерним філософсько-правовим засобом цивілізованого досягнення консеквентного правового врегулювання предикату відносин людини з державою, а особливо в контексті новітніх євроінтеграційних процесів. Та все ж, у процесі історичного розвитку людства плебсологія за певних умов може бути новим філософсько-

правовим методом вдосконалення правової проблеми відносин людини з державою.

З означеного, а також враховуючи алгоритм теми дослідження, очевидно, що об'єктом даного плебсологічного філософсько-правового пізнання варто вважати такого учасника державотворчих процесів як націю, тобто феномен, що характерний для будь-якого суспільства. Відповідно предметом пропонованого дослідження фактично є сконцентрований і систематизований його об'єкт¹⁷. І це тому, що нація має певні лише для неї властиві ознаки: спільність території, мови, глибоких внутрішньо економічних зв'язків культури, звичаїв, традицій, психологічного складу (менталітету) тощо. Предикат же нації у плебсологічному філософсько-правовому світосприйнятті у загальноновживаному варіанті являє собою конкретно-історичну форму спільності людей, які об'єднані завдяки зазначеним щойно ознакам¹⁸. Разом з тим, у класичній радянській енциклопедичній формі категорія нація тлумачиться як стійка спільність людей, яка історично склалася на базі спільності економічного життя, території, мови та психічного складу, що виявляються в особливостях культури та побуту¹⁹.

Та все ж, у контексті теми пропонованого дослідження державотворчий процес за участі нації у плебсологічному філософсько-правовому його вимірі – це цілеспрямована нормативно врегульована (за винятком революційних подій, пов'язаних з поваленням узурпованої державної влади) правореалізаційна діяльність народу, що здійснюється закономірним порядком та спрямована, на основі визнаних загальнолюдських соціальних цінностей, на вдосконалення держави, а отже правового предикату її відносин з людиною. Проте у тематиці плебсологічного філософсько-правового виміру державотворчих процесів за участі нації окрім головних традиційних її ознак – спільності території, мови, культури, а також психологічної та економічної сфер малодослідженим залишається

питання новітньої філософсько-правової оцінки значення генетичних, моральних, національних, психологічних, соціально-психологічних, звичаєвих, релігійних факторів як домінуючих критеріїв – нації для процесу державного будівництва, а також побудови світового класичного громадянського суспільства. З плебсологічної філософсько-правової точки зору саме системна єдність першої та другої груп названих ознак і забезпечують стійку спільність конкретно-історичної форми нації. Звісно ж, у даному разі є очевидним, що зазначена стабільна спільність будь-якої нації завжди формується в процесі історичного розвитку. При цьому у плебсологічному філософсько-правовому світосприйнятті генетичні, тобто природні ознаки особи певної національності є провідними в екзистенції тієї чи іншої національної субстанційно-плебсологічної сили. Наприклад, генетичні ознаки українця, як і особи іншої національності є неповторними, спадковими та мінливими. Це стосується й інших ознак (моральних, національно-психологічних, звичаєвих, соціально-психологічних, релігійних) нації.

Втім, у плебсологічному філософсько-правовому концепті поняття нація завжди асоціюється в людській уяві з категорією держави. У переважній більшості випадків основа назви держави походить від словесного найменування титульної нації. Наприклад, основна, тобто титульна польська нація, на території, яку вона впродовж певних історичних обставин заселила, створила державу Польщу, відповідно німецька – Німеччину, французька – Францію. Не випадково у тлумачному словнику української мови поняття «нація» коментується у другому варіанті як держава, країна²⁰. Зрештою, саме з цих причин плебсологічна оцінка змісту значення алгоритму нації стосується філософсько-правового виміру головних визначальних природно-правових субстанційно-раціональних сил, що закономірно притаманні великим соціокультурним спільнотам, оскільки ці сили формують глибинні зв'язки започаткування й розвитку націо-

нальної державності. Отже, сутність значення участі нації в державотворчих процесах у плебсологічному філософсько-правовому вимірі полягає у її здатності до побудови держави на основі модерних національно-демократичних засад, що відповідають загальноєвропейським цінностям істинної правової держави. Це означає, що серед елементів феномену участі нації в державотворчих процесах у плебсологічному філософсько-правовому осягненні доцільно виділити наявність: 1) власної національної держави; 2) конституції держави; 3) законів, які врегульовують суспільні відносини з урахуванням національних особливостей. Та все ж, держава є продуктом мовчазної домовленості членів нації. Таку домовленість вони можуть юридично оформити в конституції чи низці конституційних законів.

Що ж до завдань плебсології, тим більше у конформуванні теми дослідження, то одним із таких, на наш погляд, є запланований для виконання обсяг наукової діяльності у сфері сучасної філософсько-правової оцінки правового предикату нації і держави, а особливо в питаннях державотворчих процесів. З викладеного можливо побіжно резюмувати, що на виконання завдань плебсології сучасні плебсологи мають системно об'єднати всю сукупність філософсько-правових знань з метою вдосконалення, покращення якості державотворчих процесів за участі нації. Втім, плебсологічне філософсько-правове пізнання феномену державотворчих процесів за участі нації раціонально частково пізнавати у контексті спеціальних принципів плебсології. До таких принципів у даний час плебсологи відносять ті спеціальні принципи, що базуються на знаннях зі сфери природного права та природного обов'язку, зокрема: 1) принцип верховенства природного права і природного обов'язку; 2) принцип природної законності; 3) принцип розумного гуманізму; 4) принцип історичної справедливості; 5) принцип самоорганізації; 6) принцип народо-владдя; 7) принцип масової добросовісності; 8) принцип соціальної рівності і справедливості; 9) принцип пріоритету прав та свобод

людини і громадянина²¹. У декларованому форматі вважаємо, що державотворчі процеси за участі нації в Україні мають невинно тривати з дотриманням законності, а також спеціальних принципів плебсології. У консонансі з означеним, на нашу думку, до спеціальних принципів плебсології у філософсько-правовому значенні варто віднести також й принцип, відповідно до якого кожна нація природно повинна мати свою державу. Цілком логічно, що з суто історичних причин, як правило, будь-яка, в належній мірі, самодостатня нація повинна мати власну державу, а держава свою конституцію. Втім, у світі чимало недержаних націй, тобто тих, що не мають своєї національної держави та входять як національна меншина до складу іншої національної держави. Недержавними націями, наприклад в Україні, є кримські татари, роми, гагаузи. Власне, держава є особливою організацією політичної влади, що слугує для нації соціально-правовим засобом її збереження й цивілізаційного розвитку. У той же час, держави-імперії, а також держави з іншими недемократичними формами правління негативно впливають на процес життєдіяльності націй, тобто фактично знищують їх. Наприклад, у добу функціонування російської державності на території Російської імперії, а згодом (після жовтневого перевороту 1917 р.) Російської Федерації були наявними 130 народностей з властивими їм культурами, мовами та ін. В результаті функціонування органів влади російської держави 40 народностей зникли.

В реальності ж існують окремі винятки, коли нація не може з різних, у тому числі внутрішніх і зовнішніх причин, сформуванню своєї власної держави. Зокрема, до внутрішніх чинників, які негативно впливають на формування держави на основі єдиного національного утворення, можливо віднести відсутність достатньої кількості: 1) населення певної національності, 2) інтелектуального ресурсу, 3) самоусвідомлюючого індивідуально-психологічного та соціально-психологічного факторів національної гідності та солідарності

та ін. До зовнішніх чинників, що негативно впливають на формування держави на основі єдиного національного утворення національно виокреслити: 1) несприятливі геополітичні умови; 2) наявність великих інших в багато разів більших соціокультурних спільнот та ін. Проте, необхідно зауважити, що сьогодні нації не є етнічно чистими, в них вкраплено велику кількість іншорідних національних інгредієнтів, які не належать до корінної нації. У зв'язку із зазначеним виникає запитання: «Коли держава є мононаціональною, а коли вона – багатонаціональною якщо відсоток представників інших національностей в ній становить не менше ніж 30-40 %. В Україні більше ніж 78 % населення – українці. Тому українську державу слід вважати мононаціональною. В ареалі теми дослідження варто зазначити, що на думку окремих вчених, на сучасному етапі світового державотворення (особливо в державах Європи) закономірно відбувається природне виокремлення четвертої гілки державної влади – влади мудрого простонароду, як соціально забезпеченої більшості в суспільстві²².

Як і будь-яка державна (політична) нація, українці мають природне право творити власну конституцію, яка б захищала права як української нації, так і кожного українця, а також покладала ці обов'язки на державу. Звичайно, що конституцію створюють фахівці, але вона не може бути досконалішою за умови, коли в ній закріплені права і свободи націй, людини і громадянина. Досконалим актом, в якому закріплені зазначені права і свободи, є проект Конституції Всеукраїнського об'єднання «Свобода», підготовлений групою фахівців під керівництвом професора О.О. Шевченка²³. У зазначеному проекті закріплені обов'язки держави стосовно захисту прав і свобод української нації та всіх українців. Водночас, якщо брати до уваги плебсологічний філософсько-правовий аспект зазначеного проекту Конституції, то він полягає у закріпленні широкого народовладдя.

В проекті Конституції, так само, як і в плебсології, закріплено, що первинною ланкою держави є населення повіту, яке на добровільних засадах, об'єднується в громади, які ще з часів сивої давнини були і найдемократичнішим інститутом українського суспільства. Отже, функціонуючи на демократичних засадах громада, як зазначається в проекті Конституції, є органом самоврядування і здійснює всю повноту влади на своїй території. Зокрема, шляхом проведення плебісцитів громада може звільняти з посад будь-якого посадовця, а шляхом проведення референдумів вона може приймати будь-які закони, які не суперечать Основному закону. Отже, плебсологія як новітній філософсько-правовий напрям знаходить своє втілення у конкретному акті (конституції), а практика створення проекту Конституції у свою чергу збагачує, на наш погляд, теорію плебсології. У даному конкретному випадку теорія і практика надають належний поштовх у розвитку плебсологічної доктрини як нового напрямку філософії права.

Таким чином, плебсологічний філософсько-правовий вимір державотворчих процесів за участі нації дозволяє зробити такий висновок. Плебсологія як мотивований потребами суспільної практики філософсько-правовий алгоритм правового предикату відносин людини і держави, що віднайшов своє підтвердження у формі доведеної концепції у межах філософії права, охоплює також й питання державотворчих процесів за участі нації. Закономірно, що генезис, а отже, й історичне значення нації, у плебсологічному філософсько-правовому їх вимірі невинно поєднані з проблемою започаткування й розвитку національної державності та наявних державотворчих процесів. У свою чергу, утворити національну державу може лише та титульна нація, рівень субстанційно-плебсологічної сили якої є достатнім для даної природно-соціальної моделі. Водночас межа достатності необхідного рівня субстанційно-плебсологічної сили нації стосовно можливого створення національної держави визначається кількісно-якісними показниками, які комплексно характеризують її.

До критеріїв, що зосереджують в собі рівень наповнення титульної нації необхідною кількістю субстанційно-плебсологічної сили, яка спроможна генерувати процес створення національної держави, варто виділити наступні групи ознак. Перша група критеріїв наповнення титульної нації достатнім рівнем субстанційно-плебсологічної сили, здатної генерувати створення національної держави охоплює спільність ознак: генетичних, національних морально-психологічних, релігійних; відповідно друга – мови, культури, звичаїв, традицій; третя – території; глибоких внутрішньо-економічних зв'язків; четверта – «чистоти» нації, почуття національної справедливості та ін.

1. *Шевченко О. О.* Плебсологічне філософсько-правове осмислення історичної ролі еліти і нації / О. О. Шевченко // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. 2. *Скригонюк М. І.* Плебсологія як філософсько-правове вчення : монографія / Скригонюк М. І. – К. : Вид-во Парапан, 2008. – 764 с. 3. *Феноменологія злочину (плебсологічний праксис) : колективна монографія / [Скригонюк М. І., Семенов Ю. Г., Чулінда Л.І., Вангородська Н.А.].* – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 335 с. 4. *Корчинський В. О.* Концентри сучасної плебсології : навч. посіб. / Корчинський В. О. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – 55 с. 5. *Феноменологія злочину (плебсологічний праксис) : колективна монографія / [Скригонюк М. І., Семенов Ю. Г., Чулінда Л. І., Вангородська Н. А.].* 6. *Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / [Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін.] / за ред. В. С. Крисаченка.* – К. : НІСД, 2003. – 632 с. 7. *Касьянов Г. В.* Теорії нації та націоналізму: монографія / Касьянов Г. В. – К. : Либідь, 1999. – 352 с. 8. *Колісник О. П.* Духовний саморозвиток української нації : монографія / Колісник О. П. – Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2012. – 312 с. 9. *Українська політична нація:*

генеза, стан, перспективи / [Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін.] / за ред. В. С. Крисаченка. **10.** *Лісовий В.* Націоналізм, нація та національна держава / В. Лісовий, О. Проценко // Націоналізм : Антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – 2-е вид. – К. : Смолоскип, 2006. – С. XI-XXXII. **11.** *Луцишин Г. І.* Національна консолідація України в умовах сучасного політичного процесу : монографія / Луцишин Г. І. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 364 с. **12.** *Лісовий В., Проценко О.* Цит. праця. **13.** *Етнос.* Нація. Держава: Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду : монографія / [Ю. І. Римаренко, М. М. Вівчарик, О. В. Картунов, І. О. Кресіна, С. Ю. Римаренко, С. О. Телешун, Л. Є. Шкляр] / за заг. ред. Ю. І. Римаренка. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 312 с. **14.** *Рудакевич О. М.* Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід / Рудакевич О. М. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – 456 с. **15.** *Українська політична нація: генеза, стан, перспективи* / [Крисаченко В. С., Степико М. Т., Власюк О. С. та ін.] / за ред. В. С. Крисаченка. – К. : НІСД, 2003. – 632 с. **16.** *Скригонюк М. І.* Плебсологія (філософсько-правове вчення) : рукопис монографії / Скригонюк М. І. – 2015. – С. 24. **17.** Там само. **18.** *Яременко В. В.* Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Т. 2. – 926 с. – С. 320. **19.** *Українська радянська енциклопедія* / [ред. М. Бажан, УРЕ у 12 т.] (1977-1985). – К. : «Поліграфкнига», 1974-1985. – 7929 с. **20.** *Яременко В. В., Сліпушко О. М.* Цит. праця. **21.** *Скригонюк М. І.* Цит. праця. – С. 162. **22.** Там само. – С. 341. **23.** *Шевченко О. О.* Нація і конституція держави (плебсологічний аспект) / Шевченко О. О. // Формування правової держави в Україні в плебсологічному як філософсько-правовому осмисленні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 116 с.

Shevchenko O. O. The plebsological philosophically-legal dimension of state building with the nation participation

Author is inclined to think that Ukrainian nation perceived the law as the category of equity, truth, kindness, humanity, heartiness, security of person's rights and freedoms, vehicle of life, health protection, good reputation and dignity of a person etc. Generally, Ukrainian nation related to blood enough, because it has one genetic code and characterized by cardio patriotism, heartiness, explosives and massive victimhood. In authors opinion massive victimhood and courage can show only those nations that have reached the highest level of development and those in which emotions prevail over the practicality and accounting. At the same time, the reason of two social disturbances in Ukraine, including the revolution of dignity, is that criminal-oligarchies elite is not a restorative factor in Ukrainian society, it can't be the middle of the progressive ideas and successful management, it can't provide with the existence of the right of enmity. Such kind of elite is aimed on legalize of its economic domination and slay by paver which it uses for the further personal enrichment. Elite that can create new ideas and a path to the building of social and national equity should exist in every country. Author supports the point of Hoce Ortega-e-Gusset, who used to mention that in every county, as a rule, there are formed classes of people that are divided into the main mass of population and «truthful minority». Without the last one humanity loses its main features.

For particular person in modern society the role of tough psychological support can be devoted only to the nation with its language, history, culture, law etc. Presence of nation identification automatically indicates the existing target, causes the appearance of an obligation to combat for survival, to gather around the idea of self-defense and self-rescue. National idea, the idea of national identity is one of the most significant developments of modern European nations.

The authority of Supreme Court of Ukraine should be filled with legal-substation content: adopted by 2/3 of general membership decision

on the interpretation of material and procedural norm of law concerned not only at acts of cassation. But also at act of other courts is executed implicitly. Legal conclusion of Supreme Court of Ukraine should be obligatory also for every governmental body.

The plebsological philosophically-legal cognition of elite and nation's historical role provides with the opportunity to conclude that Ukrainian nation requires the patriotic political elite that would link Ukrainian identity with combat for social and national justice, that would treat respectfully life, rights and freedoms of humans, ensure the equity of rights and law, to keep the supremacy of law. Without such and elite the nation cannot survive.

Key words: the plebsological philosophical and legal dimation; processes of state building with participation of the nation; the national state.

УДК 340.13

О. В. МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК

ЦІННІСНІ ОСНОВИ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Зроблено спробу визначити спільні цінності для правової та політичної культури. Відомо, що правова і політична культура самі є цінностями, але їм притаманні й власні цінності. У відповідності з цим визначено, що спільними цінностями для правової та політичної культури є справедливість, свобода, рівність, громадянське суспільство, відповідальність та легітимність.

© МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК Олена Василівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Миколаївського інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»